

TÜRKİYE VE MİSİR SOSYAL BİLGİLER DERS KİTAPLARINDA MİLLİYETÇİ DEĞERLER: KARŞILAŞTIRMALI BİR ANALİZ*

Ahmed Emin OSMANOĞLU**

ÖZET

Bu araştırmanın temel amacı Türkiye’de 2007-2008 öğretim senesinde ilköğretim kademesi 6. ve 7. sınıflarda ve Mısır’da bu seviyelerin karşılığı olan ilköğretim birinci kademe 6. sınıf ile ilköğretim ikinci kademe 1. sınıfta okutulan sosyal bilgiler ders kitaplarındaki milliyetçi değerlerin karşılaştırmalı olarak incelenmesidir. Bu bağlamda milliyetçi değerlerdeki benzerlik ve farklılıkların tespit edilmesi araştırmanın temel problemini oluşturmuştur. Çalışma yöntemi nitel araştırma prosedürlerine göre şekillendirilmiştir. Nitel araştırmanın tabiatına uygun olarak evren belirtilmemiş, amaçlı örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Belirlenen sınıflarda okutulan öğrenci ders kitapları örneklem olarak seçilmiştir. Veriler doküman analizi tekniğine uygun olarak toplanmış ve içerik analizi uygulanarak çözümlenmiştir. İçerik analizinde söz konusu kategoriler İnal’ın çalışmasından alınmış, ayrıca ilave edilen alt kategorilerin geçerliğini sağlamak için literatür taraması yapılmış ve uzman görüşü alınmış, kategorilerin tanımları yazılarak herkesin ulaşabilirliğine açılmıştır. Bununla birlikte, ders kitapları içerisinde yer alan ana metinler kayıt birimi olarak seçilerek istisnasız çalışılmıştır. Böylece metinlerin konunun işlenmesi için yeterli kapsam ve boyutları içermesi sağlanmıştır. Kelimelerin pozitif, negatif ve nötr olarak sınıflandırılmasında bağlam birimi olarak cümle seçilmiştir. Tespit edilen her kelimeye 1 puan verilmiş, her bir kategorinin frekans ve yüzdeleri dağılımını belirlemenin yanında hangi nitelikte ele alındığının belirlenmesi de sağlanmıştır. Çeteleme güvenilirliğinin artırılması için metinler sadece araştırmacı tarafından farklı zamanlarda çetelemiş, çetelemeler arası ilişkinin yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca çeteleme alanda uzmanlara da yaptırılarak aradaki görüş birlikteliği test edilmiştir. Araştırma sonucunda Türkiye’de en yoğun olarak en aza doğru sırasıyla Millet, Vatan, Devlet, Ordu ve Kahramanlık kategorilerine, Mısır’da ise Vatan, Devlet, Millet, Ordu ve Kahramanlık kategorilerine yer verildiği, Türkiye’nin Mısır’a göre daha demokratik, objektif olduğu ve daha az milliyetçi söylem kullandığı, orduyu daha çok önemseydiği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mısır, Türkiye, sosyal bilgiler, karşılaştırma, milliyetçi değerler.

*Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

** Arş. Gör. Dr. Kafkas Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Sosyal Bilgiler Anabilim Dalı, El-mek: ahmed_osmanoglu@yahoo.com

NATIONALIST VALUES APPEARING IN THE SOCIAL STUDIES TEXTBOOKS TAUGHT IN TURKEY AND EGYPT: A COMPARATIVE STUDY

ABSTRACT

The main purpose of this research is to compare the perception of religion in social studies text books used in 6th and 7th grades of the Turkish education system to their Egyptian equivalent which are grade 1 class 6 and grade 2 class 1. In this context, determining similarities and differences of books are main problem of the research. Qualitative procedures are applied in the study. Accordingly, population didn't specified and purposing sampling was preferred. Textbooks that used in 6th and 7th grades of the Turkey and their Egyptian equivalent which are grade 1 class 6 and grade 2 class 1 was selected as sampling. Datas were collected according to document analyze technique and analyzed with content analyze. To provide the validity of content analyze, categories were formed according to İnâl's study. Also, sub-categories were formed with reviewing literature, experts' judgments' and provided attainability of category definitions. The main texts have been selected as the unit of record and all of them were studied without exception. Sentences were selected as context unit for classification of words to understand their positive, negative and neutral meaning. One point is given to every identified word, than the distribution of frequencies and percentages of each category was determined. Beside this, words were defined to their qualification. To increase the validity of coding, text was coded only by the researcher in different times. It was seen that the relations between coding were enough high. The coding proposed in this study was also compared with those performed by two independent field experts. As a result of research, it was determined that, in context of categories, in Turkey from most dense to low dense is Nation, State, Motherland, Army and Heroism categories, respectively; Motherland, State, Nation, Army and Heroism categories are in Egypt. Also, it was understood that, Turkey is more democratic, objective than Egypt, comparatively and Turkey used less nationalist rhetoric but attaches importance to army more than Egypt.

Key Words: Egypt, Turkey, social studies, comparison, natioanlist values.

GİRİŞ

Bu kısımda çalışmanın problemine, amaçlarına ve yöntemine yer verilmiştir.

Problem Durumu

Eğitim programları devletlerin ideolojilerini ve çeşitli hususlardaki algılarını yansıtan ayna vazifesi görmektedir. Bu algılar uluslararası ilişkilerde devlet politikalarının geliştirilmesinde son derece faydalı ve lüzumludur. Bu ve benzeri sebeplerle UNESCO, UNICEF, OECD ve WB gibi uluslararası organizasyonlar uluslararası anlayış, işbirliği, insan hakları gibi retoriklerle devletlerin öğretim programlarını inceleme projeleri yürütmektedirler (Pingel, 2004). Türkiye'de IRCICA, ALESCO işbirliğiyle bu konuda karşılıklı çalışmalar yapmaktadır (URL, 1). Üç kıtanın birleşme

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/8 Summer 2013*

noktasında, Kafkasya, Balkanlar ve Ortadoğu gibi sıcak bölgelerin merkezinde olan Türkiye'nin bölgede barışı korumaya katkı sağlaması, kendi eğitim sistemini daha iyileştirmesi için bu ve benzeri çalışmaları genişletmesi ve sürekli kılması gerekmektedir. Özellikle istikrarsızlığın arttırıldığı, çeşitli hâkimiyet senaryolarının kurgulandığı Ortadoğu ile çeşitli alanlarda ilgilenmek Türkiye için önemlidir. Nitekim Osmanlı Devleti'nin Ortadoğu'dan çekilmesiyle bölgede büyük bir boşluk meydana gelmiştir. Bölge 1920'den beri devamlı bir kargaşa içerisinde kalmıştır.

Bölgenin büyük önemine binaen ABD'nin ve İngiltere'nin bu bölge üzerinde birtakım stratejileri ve rekabetleri mevcuttur. ABD'nin eski Güvenlik Danışmanı Condolezza Rice'in 7 Ağustos 2003'te The Washington Post'ta yayınlanan ve 22 ülkeyi hedef alan Transforming the Middle East (Ortadoğu'yu Dönüştürmek) başlıklı makalesinde ABD Başkanı G. W. Bush'un 6 Kasım 2003'te açıkladığı Ortadoğu'yu Özgürleştirme (!) Stratejisi, Başkan Yardımcısı Dick Cheney'in Davosta açıkladığı Büyük Ortadoğu Reform Projesi, 21. yüzyılda Türkiye'nin yanı başında büyük hareketliliklerin planlandığını göstermektedir (Evcioğlu, 2005). Bu bağlamda Türkiye, Ortadoğu yapılanmasının, düzeninin kendi menfaatleri doğrultusunda oluşması için çalışmalıdır (Bıyıklı, 2006).

Bu araştırmaya konu olarak seçilen Mısır, Ortadoğu'nun Türkiye gibi merkez ülkelerinden birisidir. Resmî olarak 85 milyonluk (URL, 2) (gayr-i resmî tahmin edilen 110 milyon) nüfusu ile Ortadoğu Bölgesi'nin en kalabalık ülkelerinden biri olup aynı zamanda en büyük ekonomilerinden birini de oluşturmaktadır. Ayrıca, Arap dünyasının en güçlü ülkesidir (Memiş, 2002). **Mısır'ın** sadece Arap dünyasının değil aynı zamanda hem Afrika'nın hem de Üçüncü Dünyanın en kilit ülkelerinden birisi olduğu, Mısır'da ortaya çıkan siyasî, sosyal ya da iktisadî anlamda kayda değer değişikliklerin çok kısa bir sürede neredeyse bütün bir coğrafyayı etkileyebilmekte olduğu görülmüştür.

Türkiye kendi menfaatlerini korumak, bölgedeki barış ve güvenlik atmosferini geliştirebilmek için Ortadoğu'daki gelişim dinamiklerini anlamalıdır. Buralarda olup bitenler hakkında en sağlam verilere ulaşılmalı ve gereken önlemler alınmalıdır. Örneğin, bugün Arap ülkeleri ders kitaplarında yaygın olarak bölgenin Osmanlı hâkimiyetinde geçen dönemini karanlık ve verimsiz olarak şuur altlarına yerleştirme politikası takip etmektedirler. Ders kitaplarında Türkler hakkında birçok menfi değerlendirmeler mevcuttur (Cevizli, 2004). Bu ve benzeri durumların bilimsel olarak tespit edilmesi, diplomatik olarak önlenmesi, uluslararası hoşgörünün geliştirilmesi maksadıyla ülkeler arası mukayeseli eğitim çalışmaları yapmak son derece önemlidir. Bununla birlikte, mukayeseli çalışmalar bilim, teknoloji ve iletişim alanlarındaki seri gelişmelerin yol açtığı ve zorunlu kıldığı sürekli program geliştirme çalışmalarına kaynak temin etmek için ihtiyaç duyulan geniş çaplı dokümanları da sağlayacaktır (Demirel, 2006).

Ülkemizde gerek Osmanlı döneminde gerekse Cumhuriyetin kuruluşundan sonra yurt dışına eğitim konularında incelemeler yapmak üzere birçok öğrenci gönderilmiştir (Ergun, 1985). Bu kişilerin gözlem ve incelemeleri değerlendirilerek ülke eğitim sisteminin düzenlenmesinde faydalanılmıştır. Ancak bu şekilde yapılan karşılaştırmalarda dikkatler daha çok iktisaden gelişmiş olan Avrupa ülkeleri, Amerika Birleşik Devletleri ve Japonya'ya çevrilmiştir. Ayrıca yapılan çalışmalar umumî olarak eğitim sistemlerinin karşılaştırılması ile sınırlı kalmıştır. Ders kitaplarının karşılaştırmalı incelemesi ise sınırlıdır. Özellikle Mısır sosyal bilgiler ders kitaplarının Türkiye sosyal bilgiler ders kitapları ile karşılaştırmalı incelemesi yapılmamıştır. Ülkemizde Mısır sosyal bilgiler ve tarih ders kitapları ile ilgili karşılaştırmalı yapılan kısıtlı miktarda çalışma mevcuttur.

Kurşun (2011), Uluslararası İlişkilerde Bir Araç Olarak Tarih Yazımı: Mısır Ders Kitaplarındaki Değişim Üzerine Tenkitçi Bir Yaklaşım adlı çalışmasında önce Arap coğrafyasında modern Arap tarih yazımı hakkında bilgi vermiş, sonra da Mısır tarih yazımında meydana gelen değişimlere yer vermiştir. Örnek olarak 2007-2008 eğitim-öğretim senesi için hazırlanan sosyal

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/8 Summer 2013

bilgiler II. kademe 3. sınıf ders kitabıyla 2010-2011 eğitim-öğretim senesi için hazırlanan sosyal bilgiler ders kitabında Osmanlı Devleti'nin Mısır'daki varlığı konusundaki yazım üslubuna değinmiştir. Osmanlı Devleti'nin varlığının 2007-2008 senesi ders kitabında fetih olarak geçerken 2010-2011 ders senesi kitabında saldırı olarak değiştirildiğini belirtmiş, bunun da Türkiye'nin Ortadoğu coğrafyasında güçlenen rolüne karşı bir tavır alış olabileceği yorumunu yapmıştır.

Uysal (2011), Ortadoğu'da Türkiye Algısı: Mısır Örneği adlı çalışmasında Mısır'da Türkiye'ye yönelik ilginin düzeyi ve bu ilginin aldığı biçimi (sempati veya eleştiri) ortaya koymayı amaçlamıştır. Veri toplamak için Kahire'deki Amerikan Üniversitesi öğrencilerinden 281 kişi ile (orta ve üst sınıf Mısırlılarla) anket yapıldığı, ayrıca 30 Mısırlı ile derinlemesine mülakat yapıldığı, verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanıldığı belirtilmiştir. Araştırmada Sanawe denilen liselerde okutulan 2005-2006 Tarihli İslâm Medeniyeti ve Modern Arap Tarihi ders kitabı incelenmiştir. İnceleme sonucunda Osmanlı döneminin genel olarak olumsuzlandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Yılmaz ve Osmanoğlu (2009), Mısır Ders Kitaplarında Türk İmajı adlı çalışmalarında Mısır sosyal bilgiler ders kitaplarındaki Türk imajını belirlemeyi amaçlamışlardır. Tarama modeline dayanan çalışmada 2007-2008 eğitim öğretim senesinde Mısır'da II. kademe 3. sınıflarda okutulan sosyal bilgiler ders kitabı örneklem olarak ele alınmıştır. Veriler doküman incelemesi yoluyla toplanmış, betimsel analiz yöntemiyle analiz edilmiştir. Araştırmanın bulgularında ders kitabı yazarlarının Mısır'daki Türk hâkimiyetini konu başlığında fetih olarak ifade ettikleri, ancak bu ifadeyi konu anlatımında işgal olarak değiştirdikleri, Mısır'daki sosyal, siyasî, ekonomik, sağlık, dinî ve askerî gerilemelerin tek sebebinin Osmanlı Devleti idaresi olarak gösterildiği belirlenmiştir. Araştırmanın sonucunda Türk imajının olumsuz olarak çizildiği saptanmıştır.

Bakkar (1985), Qualitative Aspects of Egyptian Social Studies Textbook (Mısır Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Niteliği) adlı çalışmasında Mısırlı eğitimcilerin dikkatlerini sosyal bilgiler ders kitaplarının niteliğine çekmeyi amaçlamıştır. Örneklem olarak 1970'de ve 1983'te okutulan ve 7.-9. sınıflara ait sosyal bilgiler (vatandaşlık, tarih ve coğrafya kitapları) ders kitaplarını seçmiştir. Veri toplama yöntemi olarak kullanılan ölçekte toplam 9 ders kitabının toplam sayfa sayısı, giriş kısmına, haritalara, resimlere, alıştırmalara, özete ayrılan ve yazılı sayfalara ayrılan sayfa sayısı, sayfadaki kelime sayısı, kitaptaki kelime sayısı ve bir sayfanın 200 kelimedenden oluştuğu kabulüne dayanan bir kitaptaki standart sayfa sayısı bilgilerine yer verilmiştir. Bu ölçek temel alınarak 1970 ve 1983 senelerinde seçilen ders kitaplarında meydana gelen değişime yer verilmiştir. Araştırma sonucunda ders kitaplarında bilgi yoğunluğunda artış belirlenmiştir. Bu durum 1970 sonrasında eğitimde fırsat eşitliği neticesinde Mısırlı öğrencilerin yeteneğindeki artışla açıklanmıştır.

Yukarıda verilen bilgiler bağlamında bu araştırmanın temel problemi şudur: Mısır ve Türkiye'de 2007-2008 senelerinde okutulan sosyal bilgiler ders kitapları arasında milliyetçi değerler bakımından benzerlik ve farklılıklar nelerdir? Araştırmanın alt problemleri şunlardır:

- 1- Mısır sosyal bilgiler ders kitaplarında milliyetçi değerler algısı nasıldır?
- 2- Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında milliyetçi değerler algısı nasıldır?

Amaç

Bu araştırmanın amacı Türkiye ve Mısır'da 2007-2008 öğretim senesinde ilköğretim kademesi altıncı ve yedinci sınıflarında- yedinci sınıf seviyesinin Mısır'daki karşılığı ortaokulun birinci sınıfıdır- okutulan sosyal bilgiler ders kitaplarındaki milliyetçi değerler algısının karşılaştırmalı olarak incelenmesidir. Köklü ve ortak tarihsel geçmişe sahip Mısır ile Türkiye'nin milliyetçi değerler algılayışının nasıl olduğunu ders kitapları üzerinden tespit etmektir.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/8 Summer 2013

Yöntem

Bu çalışma nitel araştırma modeline dayalı doküman analizi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Çalışmada nitel araştırmanın tabiatına uygun olarak evren belirtilmemiştir. Bütüncül bir resim ve derinlemesine bilgi edinmek için amaçlı örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. 2007-2008 senelerinde okutulmuş ders kitapları araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Kitapların künyeleri aşağıda belirtilmiştir. Künyelerin sonunda her bir kitap için çalışmada kullanılan rumuzlar belirtilmiştir:

- Kolukisa, E. A., Tokcan, H., Akbaba, B. (2006). İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı. Ankara: A Yayınları. (1. Kitap)
- Polat, M. M., Kaya, N., Koyuncu, M., Özcan, A. (2008). 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı. İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı. (2. Kitap)
- Fare'a Hasan Mohammad, Samer Mostafa Solayman, Sa'ad Sayyed Mohammad al-Fajjal, Mamdoh Mohammad Redwab Khalel, Hajjace Abdolqader Ahmad vd., (2007). Derâsât al-Ejtema'iyya, al-Mavared wa'l-Shakhseyyât, al-Saff al-Sades, al-Fasl al-Derâse al-Awwal. al-Kahera: Wuzarat al-Tarbeyya wa al-Ta'lem. (3. Kitap)
- Fare'a Hasan Mohammad, Samer Mostafa Solayman, Sa'ad Sayyed Mohammad al-Fajjal, Mamdoh Mohammad Redwab Khalel, Hajjace Abdolqader Ahmad vd., (2007). Derâsât al-Ejtema'iyya, al-Mawared wa'l-Shakhseyyât, al-Saff al-Sades, al-Fasl al-Derâse al-Sane. al-Kahera: Wuzarat al-Tarbeyya wa al-Ta'lem. (4. Kitap)
- Ahmad Hosayn al-Lagane, Fare'a Hasan Mohammad, Samer Abdoulbaset Ebrahim, Sayfadden Abdoulazez vd., (2007). Derâsât al-Ejtema'iyya, Gografya al-Wataneyya wa Ma'alem al-Tarekh al-Eslame, al-Fasl al-Derâse al-Awwal. al-Kahera: Wuzarat al-Tarbeyya wa al-Ta'lem. (5. Kitap)
- Ahmad Hosayn al-Lagane, Fare'a Hasan Mohammad, Samer Abdoulbaset Ebrahim, Sayfadden Abdoulazez vd., (2007). Derâsât al-Ejtema'iyya, Gografya al-Wataneyya wa Ma'alem al-Tarekh al-Eslame, al-Fasl al-Derâse al-Sane. al-Kahera: Wuzarat al-Tarbeyya wa al-Ta'lem. (6. Kitap)

Araştırmanın içerik analizi kısmında örneklem olarak bu ders kitaplarının metinleri alınmıştır. Türkiye ders kitaplarında İstiklal marşı, Atatürk'ün gençliğe hitabesi, içindekiler kısmı, ders kitabı organizasyon şeması, ünite değerlendirme soruları, sözlük, kaynakçalar ve kronoloji kısımları, Mısır ders kitaplarında ise ünite içi ve sonu değerlendirme kısımları analiz dışı tutulmuştur.

Veri Toplama Yöntemi

Veriler doküman analizi tekniğine uygun olarak toplanmıştır. Birinci aşamada Türkiye ve Mısır sosyal bilgiler ders kitapları temin edilmiştir. Araştırmacı Mısır'daki dokümanlara ulaşmak için resmî izinli ve Eğitim Bakanlığı araştırma burslusu olarak Mısır'a gitmiştir. İkinci aşamada verilerin orijinalliği kontrol edilmiştir. Ders kitaplarının her iki ülkede de devlet izniyle ve kontrolünde basılmakta ve dağıtılmakta olması; üzerlerindeki amblem ve antetlerin bu durumu teyit etmesi; bunlardan elde edilen verilerin orijinalliğini sağlamaktadır. Üçüncü aşamada Arapça dokümanlar Türkçeye çevrilmiştir. Çeviriler yapılırken iyi seviyede İngiliz Edebiyatı Bölümü mezunu Mısırlı Arapça öğretmenlerinden, Mısırlı ve Türkoloji alanında doktorasını tamamlamış iyi seviyede Türkçe bilen öğretim elemanlarından ve İlahiyat Fakültesi öğretim üyelerinden gerektiler destek alınmıştır.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/8 Summer 2013

Veri Analiz Yöntemi

Çalışmanın dördüncü aşamasında ders kitapları içerik analizine tabi tutulmuştur. İçerik analizi için ilk önce kategori sistemi oluşturulmuştur. Çalışmada kullanılan kategori ve alt kategorisel tanımlar, diğer bir ifadeyle ölçek, İnal'ın (2004) çalışmasından alınmıştır. Sadece Devlet alt kategorisinde farklı alt kategorilerin geliştirilmesi gerekmiştir. Bunun sebebi, Mısır ve Mısırlıların tarihinin aynı coğrafya üzerinde, Türkiye ve Türk tarihinin ise ayrı coğrafyalarda, farklı devlet isimleri altında ele alınmasıdır. Milliyetçi değerler kategorisi Millet, Vatan, Devlet, Ordu ve Kahramanlık alt kategorilerinden oluşmaktadır. Mısır Devlet alt kategorisi için oluşturulan alt kategoriler Antik Dönem Mısır, Osmanlı Dönemi I, Osmanlı Dönemi II, İngiltere Dönemi, Krallık Dönemi ve Cumhuriyet Dönemi'dir. Kategorilerin tanımları aşağıda sunulmuştur:

Millet Alt Kategorisi. Etnik toplulukların genel adı. Millet, aralarında sıkı bağlar bulunan, aynı yurttan yaşayan, aynı dili konuşan, aralarında tarih, kültür ve ülkü birliği bulunan ya da duygu, düşünce, dil, din, gelenek ve görenekleri aynı ve ortak olan insanlar topluluğudur. Mısırlı, Mısırlılar, Mısır milleti/ulusu; millet/ulus; Türk, Türkler, Türk milleti/ulusu.

Vatan Alt Kategorisi. Hâkimiyet gücü sayesinde üzerinde nesillerin doğup yaşadığı, sınırları belli olan, korunulan toprak, yurt, memleket. Türk vatani; Türk ülkesi; Mısır vatani, Mısır ülkesi.

Ordu Alt Kategorisi. Bir devletin örgütlü ve resmî silahlı kuvvetlerinin tümü. Asker ve askerlikle ilgili her şey. Asker, komutan, subay, rütbeliler, askerî mühimmat, askerî teçhizat, askerî faaliyet, askerî kurumlar.

Kahramanlık Alt Kategorisi. Çeşitli kişisel ve toplumsal niteliklerin (cesaret, yiğitlik, savaşabilme, çok sayıda devlet kurabilme, başka ülkelere egemen olma vb.) öne çıkarılması övülmesi, yüceltilmesi, savaş ve savaşla ilgili durumlar (kılıç sallama, kılıçtan geçirme, yenme, bozguna uğratma, zafer kazanma, düşmana baş eğdirme). Kişilere veya toplumlara atfedilen üstün nitelikler: Ölümsüzlük payesi vermek, korkusuzluk, hezimete uğratmak, fethetmek, ele geçirmek, feda olmak, kararlılık, sebat etmek, gözü kara olmak, güçlülük, yenilmezlik, başka ülkelere hâkim olmak.

Devlet Alt Kategorisi. Belli bir toprak parçası (ülke, vatan) üzerinde toplu halde yaşayan insanların oluşturduğu siyasal örgütlenme. Türkiye Cumhuriyeti, Türk Devleti, Türkiye; Mısır Arap Cumhuriyeti, Mısır Devleti, Mısır. Mısır ders kitaplarında tarihî süreç içerisinde aynı devletin farklı dönemlerine ait farklı yaklaşımlar tespit edildiğinden, bu farklılıkların yönünü anlayabilmek için sadece Mısır ders kitapları için aşağıdaki alt kategoriler oluşturulmuştur:

Antik Dönem Mısır Devleti Alt Kategorisi. M.Ö. 6000'lerden Mısır'ın, Augustus Caesar'ın liderliğindeki Roma İmparatorluğu tarafından M.Ö. 30 senesinde ele geçirilmesine kadar geçen süreyi tanımlar. Bu bağlamda yapılan analizin bulguları, Mısır Devleti'nin kendi antik tarihine bakışı ve yorumlayışı hakkında açıklayıcı bilgiler vermektedir.

Osmanlı Dönemi I Alt Kategorisi. Mısır'ın Osmanlılar tarafından 1517'de fethedilmesi ile 1805'te Mehmed Ali Paşa'nın Mısır'da kontrolü ele geçirmesi arasındaki periyodu ifade etmektedir. Bu bağlamda yapılan analizin bulguları, Mısır Devleti'nin doğrudan Osmanlı Devleti'ne bağlı olduğu dönemdeki tarihine bakışı ve yorumlayışı hakkında açıklayıcı bilgiler vermektedir.

Osmanlı Dönemi II Alt Kategorisi. 1805'te Mehmed Ali Paşa'nın Mısır'da kontrolü ele geçirmesi ile 1882'de başlayan İngiltere hâkimiyeti dönemi arasındaki periyodu ifade etmektedir. Bu bağlamda yapılan analizin bulguları, Mısır Devleti'nin ilgili dönemdeki devlet algısı hakkında açıklayıcı bilgiler vermektedir.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/8 Summer 2013

İngiltere Dönemi Alt Kategorisi. 1882-1922 yılları arasında Mısır'daki İngiltere hâkimiyeti dönemini ifade etmektedir. Bu bağlamda yapılan analizin bulguları, Mısır Devleti'nin ilgili dönemdeki devlet algısı hakkında açıklayıcı bilgiler vermektedir.

Krallık Dönemi Alt Kategorisi. 1922-1952 yılları arası Mısır Devleti'ni ifade etmektedir. Bu bağlamda yapılan analizin bulguları, Mısır Devleti'nin ilgili dönemdeki devlet algısı hakkında açıklayıcı bilgiler vermektedir.

Cumhuriyet Dönemi Alt Kategorisi. 1952 senesinde hür subaylar grubunun Cemal Abdulsasır liderliğinde darbe yaparak Krallığı sona erdirip Cumhuriyeti ilan etmeleri ile başlayan ve günümüzde de devam eden dönemi ifade etmektedir. Bu bağlamda yapılan analizin bulguları, Mısır Devleti'nin ilgili dönemdeki devlet algısı hakkında açıklayıcı bilgiler vermektedir.

Yukarıdaki gibi kategoriler belirlendikten sonra kayıt çözümleme birimi olarak kelime, bağlam birimi olarak cümle belirlenmiştir. Tespit edilen her kelimeye 1 puan verilmiştir. Kelimelerin pozitif, negatif ve nötr olarak sınıflandırılmasında da bağlam birimi olarak cümleler kullanılmıştır. Buna göre bir kategorinin frekansını belirlemenin yanında hangi nitelikte ele alındığının belirlenmesi de sağlanmıştır.

Çalışmada kullanılan kategorilerin güvenilirlik ve geçerliği İnal (2004) tarafından sağlanmıştır. Mısır için ayrıca oluşturulan alt kategorilerin tanımlanmasında literatür incelenmiş ve tarih alanında uzman 2 öğretim üyesinin görüşlerine başvurulmuştur. Görüşlerde mutabakat sağlanarak tanımlara son hali verilmiştir. Kategoriler oluşturulduktan sonra çetelemeye geçilmiştir. Çeteleme işlemleri sadece araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. Çetelemeler esnasında fark edilen her tutarsız çetelemede çeteleme işlemi iptal edilerek başa dönmüştür. Çeteleme tarzında tutarlılık sağlandıktan iki hafta sonra tekrar çeteleme yapılmıştır. İki çeteleme arasında tam çeteleme ortaklığı saptanmıştır. Araştırmanın iç geçerliği ve inandırıcılığının sağlanması için her kitaptan çetelemelerin yoğunlaştığı sayfalar seçilmiş ve 2 eğitim bilimlileri uzmanına yaptırılmıştır. Yaptırılan çetelemelerde kelime tespiti bağlamında tam, nitelik, bir başka ifade ile pozitif, negatif ve nötr olma durumlarında %87 görüş birliği sağlanmıştır. Bu oran yapılan çetelemelerin güvenilirlikleri ve inandırıcılığı (iç geçerliliği) sağlandığını göstermiştir.

Gökçe (2006) ders kitaplarındaki içerik analizinde kategorilerin tanımlarından başka geçerliği ölçme aracı bulunmadığını belirtmektedir. Kategorilerin tanımları herkesçe paylaşılır nitelikte olduğu ve böylece araştırma ölçeğinin gerçekte ölçmek istediği şeyi ölçtüğü kanaati oluşursa, araştırmanın geçerliği sağlanmış olmaktadır. Alkan ise (1989; akt.: İnal, 2004) içerik analizinin içerik geçerliğinin iki temel ölçüsü olduğunu belirtmektedir: İlki ölçüklerin (kategorilerin) ölçme açısından uygunluğudur. Araştırmada bu geçerlik sonuçların geçerli ve tutarlı olması ile değerlendirilmiştir. İkinci ölçü ise örnekleme alınan metinlerin konunun işlenmesi için yeterli kapsam ve boyutları içermesi ile ilgilidir. Araştırmada ders kitabı metni bağlamında örneklem alınmaması bu yönden de geçerliğin sağlandığını göstermektedir.

ARAŞTIRMANIN 1. ALT PROBLEMİYLE İLGİLİ BULGULAR

Ders kitaplarının analizi neticesinde milliyetçi değerler kategorisi toplam 672 kez çetelelenmiştir. Bu kategoriye oluşturan alt kategorilerin pozitif, negatif ve nötr oluşlarına göre frekans ve yüzdelik dağılımları Tablo 1'de verilmiştir:

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/8 Summer 2013

Tablo 1. Milliyetçi Değerler Kategorisinin Alt Kategorilerinin Frekans ve Yüzdeler Dağılımları

Milliyetçi Değerler Kategorisi Alt Kategorileri	Pozitif	Negatif	Nötr	Kategorisiz	Toplam
	f (%)	f (%)	f (%)	f (%)	f (%)
Millet	81 (12,05)	2 (0,30)	45 (6,70)	13 (1,93)	141 (20,98)
Vatan	46 (6,84)	8 (1,19)	239 (35,56)	0	293 (43,60)
Devlet	57 (8,48)	13 (1,93)	84 (12,5)	15 (2,23)	169 (25,15)
Ordu	12 (1,78)	4 (0,59)	32 (4,76)	0	48 (7,14)
Kahramanlık	21 (3,125)	0	0	0	21 (3,125)
Toplam	217 (32,29)	27 (4,01)	400 (59,52)	28 (4,17)	672 (100)

Tablo 1'e göre Milliyetçi Değerler kategorisinde 672 kez çeteleme yapılmıştır. Çetelemelerde 217 kez (%32,29) pozitif, 27 kez (%4,01) negatif ve 400 kez (%59,52) nötr ifade tespit edilmiştir. 28 kez (%4,17) ise kategorize edilemeyen ifade belirlenmiştir. Çeteleme itibariyle en yoğunundan en az yoğununa doğru sırasıyla 293 kez ile Vatan (%43,60), 244 kez ile Devlet (%25,15), 141 kez ile Millet (%20,98), 141 kez ile Ordu (%20,98) ve 48 kez ile (%7,14) Kahramanlık kategorileri yer almıştır. En yoğunundan en aza doğru kullanılan pozitif söylem kategorileri sırasıyla 81 kez ile Millet (%12,05), 46 kez ile Vatan (%6,84), 57 kez ile Devlet (8,48), 12 kez ile Ordu (%1,78) ve 21 kez ile Kahramanlık (3,125) kategorileridir. En yoğunundan en aza doğru kullanılan negatif söylem kategorileri sırasıyla 13 kez ile Devlet (%1,93), 8 kez ile Vatan (%1,19), 4 kez ile Ordu (%0,59) ve 2 kez ile Millet (%0,30) kategorileridir.

Her bir alt kategori kendi bağlamında aşağıda sırasıyla ele alınmıştır:

Vatan Alt Kategorisi

Bu kategorinin pozitif, negatif ve nötr oluşuna göre frekans ve yüzdeler dağılımı Tablo 2'de verilmiştir:

Tablo 2. Vatan Alt Kategorisinin Pozitif, Negatif ve Nötr Olarak Kullanımına Göre Frekans ve Yüzdeler Dağılımı

Milliyetçi Değerler Kategorisi Alt Kategorisi	Pozitif	Negatif	Nötr	Toplam
	f %	f %	f %	f %
Vatan	46 (15,70)	8 (2,73)	239 (81,57)	293 (100)

Tablo 2'ye göre vatan alt kategorisi 293 kez çetelelenmiştir. Milliyetçi Değerler kategorisindeki toplam çetelemenin %43,53'ünü oluşturmaktadır. Bu alt kategorideki çetelemenin %81,57'si nötr iken, %15,70'i pozitif ve %2,73'ü negatiftir. Pozitif ifadeler örnekler aşağıda sunulmuştur:

Sevgili çocuklarımızın başarılı olmasını aziz, sevgili, gelişmiş, ilerlemiş Mısır'ımız için temenni ediyoruz. ... Mısır dünyada en büyük turizm ülkesidir.... Mısır'ı ayrı kılan ve dünya turizminin önemli turistik bölgelerinden yapan özelliği

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/8 Summer 2013

nedir? ... Mısır'ı özellikle kültür turizmi alanında ve tarihte dünyanın önemli turizm bölgelerinden yapan ölümsüz mirasıdır. Mısır'ın sahip olduğu eski eserler dünyadaki eski eserlerin üçte birini oluşturmaktadır (1. Kitap, s.numarasız-35). Sevgili vatanımız Mısır'ın sınırlarını saldırılara karşı korumada, emniyetini ve istikrarını ahlaksızlara karşı korumada, rolümüz nedir? ... Bu vatanın çocukları Mısır'ın sömürgecilerden bağımsızlığı için kahramanca ulusal mücadelenin hikâyesini kaydettiler. ... (2. Kitap, s.36, 37). Sina sevgili vatanımız Mısır'ın topraklarından zengin bir kısımdır. ... (Mısır'ın) Sınırları içerisinde kendini güvende hissediyorsun. ... Sevgili vatanımız Mısır'ın sınırlarını saldırılara karşı korumada, emniyetini ve istikrarını ahlaksızlara karşı korumada, rolümüz nedir? (3. Kitap, s.42). Mısır orta konumu itibarıyla hava taşımacılığı için dünyada mümtaz bir yere sahiptir. ...Mısır dünyada önemli turizm ülkelerinden bir olarak kabul edilir.... Yaşlılığı gelince vatani değerli Mısır'a özlemi gittikçe arttı.... Vatan gibi doğulan yerden daha kıymetli şey yoktur.... Irak mabetlerini yaparken Mısır'daki basamaklı piramit düzenini örnek almıştır.... Bu Mısır'ın doğuda ve batıda Hristiyanlık dünyasına sunduğu en büyük hediyedir. Mısır bunu bütün dünyaya öğretti. (Mısır'ın) Keyifli geniş sahraları vardı. Ruhbanlara çare olan bir barınaktı. ... Hem de iklimi mutedildi. (4. Kitap, s.35- 87).

Yukarıda Mısır'ın olumlandığı örnek cümlelere yer verilmiştir. Olumlama yapılırken Mısır'ın sahip olduğu coğrafi şartlar ile tarihî ve kültürel miraslara vurgu yapılmıştır. Aşağıdaki metinde ise Mısır'ın olumsuzlandığı verilmiştir:

Ülkeye kaos ve ızdırap yayıldı. (Mısır'ın) Zayıflık hali, bozulma ve ülkenin yabancı etkisi altına girmesi ile sonuçlandı (3.Kitap, s.63, 74). Eski Mısır'da olduğu gibi ülkeyi kontrol eden kuvvetli bir merkezî hükümetin varlığı bilinmemektedir. Mısır uzun bir dönem, Melik İbsemantik onları ülkeden kovuncaya kadar, Asurîlerin egemenliğine girmiştir. ... Mısır geç döneminde (21-30. Hanedan döneminde) birbirini takip eden yabancı unsurların egemenliği altına girdi. ... (4. Kitap, s.68-74).

Yukarıdaki cümlelerde Mısır'ın egemenliğini kaybettiğine, zayıfladığına yer verildiği için bu cümleler olumsuz olarak değerlendirilmiştir.

Devlet Alt Kategorisi

Ders kitaplarının analizi neticesinde kategorinin tespit edilen pozitif, negatif ve nötr olarak kullanımları Tablo 3'te sunulmuştur:

Tablo 3. Devlet Alt Kategorisinin Pozitif, Negatif ve Nötr Olarak Kullanımına Göre Frekans ve Yüzdeler Dağılımı

Milliyetçi Değerler Kategorisi Alt Kategorisi	Pozitif	Negatif	Nötr	Kategorisiz	Toplam
	f	f	f	f	f
	%	%	%	%	%
Devlet	57 (33,72)	13 (7,69)	84 (49,71)	15 (8,87)	169 (100)

Tablo 3'e göre Devlet alt kategorisinde 169 çeteleme yapılmıştır. Çetelemelerin %33,72'si pozitif, %7,69'u negatif, %49,71'i nötr ve %8,87'si kategorilendirilemeyen ifadelerdir. Bu alt kategoriye bağlı alt kategorilerin pozitif, negatif ve nötr olarak kullanımları Tablo 4'te verilmiştir:

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/8 Summer 2013

Tablo 4. Devlet Alt Kategorisinin Pozitif, Negatif ve Nötr Olarak Kullanımına Göre Frekans ve Yüzdeler Dağılımı

Devlet Alt Kategorileri	Pozitif	Negatif	Nötr	Toplam
	f (%)	f (%)	f (%)	f (%)
Antik Dönem Mısır	10 (5,91)	3 (1,77)	35 (20,71)	48 (28,40)
Osmanlı Dönemi I	0	0	7 (4,14)	7 (4,14)
Osmanlı Dönemi II	5 (2,95)	1 (0,59)	4 (2,36)	10 (5,91)
İngiltere Dönemi	0	5 (2,95)	2 (1,18)	7 (4,14)
Krallık Dönemi	3 (1,77)		3 (1,77)	6 (3,55)
Cumhuriyet Dönemi	39 (23,07)	3 (1,77)	33 (19,52)	75 (44,37)
Kategorisiz	0	0	15 (8,87)	15 (8,87)
Toplam	57 (33,72)	13 (7,69)	99 (58,58)	169 (100)

Tablo 4'e göre en fazla olumlanan alt kategori %23,07'lik oranla çağdaş Cumhuriyet Dönemi devlet kategorisidir. Osmanlı Dönemi I ve İngiltere Dönemi hiç olumlanmamıştır. Osmanlı Dönemi II kategorisi %2,95 oranında olumlanmıştır. %0,59 ile en az olumsuzlanan dönemdir. İkinci sırada en az olumsuzlanan kategori %1,77 ile Cumhuriyet Dönemi ve Eski Dönem Mısır'dır. En fazla olumsuzlanan dönem ise %2,95 ile İngiltere Dönemi kategorisidir. Kategoriler tarihsel kronolojiye göre tek tek aşağıda değerlendirilmiştir.

Antik Dönem Mısır Devleti Alt Kategorisi

Kategoride yer alan ifadelerin pozitif, negatif ve nötr olarak kullanımları Tablo 5'te sunulmuştur:

Tablo 5. Antik Dönem Mısır Alt Kategorisinin Pozitif, Negatif ve Nötr Olarak Kullanımına Göre Frekans ve Yüzdeler Dağılımı

Alt Kategori	Pozitif	Negatif	Nötr	Toplam
	f (%)	f (%)	f (%)	f (%)
Antik Dönem Mısır	10 (20,83)	3 (6,25)	35 (72,91)	48 (100)

Tablo 5'e göre ders kitaplarında antik dönem Mısır tarihi ile ilgili kullanılan söylem %72,91 oranında nötrdür. %20,83 pozitif ve %6,25 oranında negatif söylem kullanılmıştır. Bu sonuçlar Devletin antik Mısır tarihine yansız yaklaşım sergilediğini göstermektedir. Bu kategoride yapılan negatif çetelemeler aşağıda sunulmuştur:

Bu dönem Firavunluk Mısır'ı tarihinde geç dönem veya çöküş dönemi ve üçüncü zayıflık isimleriyle bilinmektedir... Mısır'ın yükselişi çok kısa süre sonra yerini M.Ö. 525'te ülkeye Farisilerin saldırısıyla çöküşe bıraktı (3. Kitap, s. 74). Mısır uzun bir dönem Melik İbsematik onları ülkeden kovuncaya kadar Asurîlerin egemenliğine girmiştir (4. Kitap, s.69).

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/8 Summer 2013

Yukarıdaki alıntılarda Mısır için zayıflık, çöküş, egemenliğini kaybetme gibi ifadeler kullanılmaktadır. Bu ifadeler ülkenin siyaseten içerisine düştüğü negatif durumlar ile ilgilidir. Bu alt kategorideki pozitif çetelemelerle ilgili örnekler aşağıda sunulmuştur:

12. aile dönemi Mısır'ın parlak dönemlerinden yeni bir dönem oldu. ... İkinci Ramses, İhnatun'un dini devrimine karşı başlayan ayaklanma zayıfladıktan sonra, Şam ülkesinde Mısır'ın etkisini güçlendirdi. ... Mısır'ın kısa zamanda ulusal yönetimini bağımsızlığını ve hürriyetini kısa zamanda geri aldığı bir dönemdir. ... Ayrıca, Mısır onların gemilerini Batı Nil yakınlarında Mesab yakınlarında yenilgiye uğrattı." (3. Kitap, s.60, 64, 73).

Yukarıdaki cümleler Mısır'ın bağımsızlığını kazanması, güçlenmesi ve zafer kazanması ile ilgili olduğundan pozitif olarak değerlendirilmiştir.

Osmanlı Dönemi I Mısır Devleti Alt Kategorisi

Kategorideki yer alan ifadelerin pozitif, negatif ve nötr olarak kullanımları Tablo 6'da sunulmuştur:

Tablo 6. Osmanlı Dönemi I Alt Kategorisinin Pozitif, Negatif ve Nötr Kullanımına Göre Frekans ve Yüzelik Dağılımı

Alt Kategori	Pozitif	Negatif	Nötr	Toplam
	f (%)	f (%)	f (%)	f (%)
Osmanlı Dönemi I	0	0	7 (100)	7 (100)

Tablo 6'ya göre bu dönemle ilgili 7 çeteleme yapılmıştır. Bunun sonucunda pozitif ve negatif bir çeteleme söz konusu olmamıştır. Bu dönem ile ilgili %100 nötr söylem kullanılmıştır.

Osmanlı Dönemi II Mısır Devleti Alt Kategorisi

Bu kategoride yer alan ifadelerin pozitif, negatif ve nötr olarak kullanımları Tablo 7'de sunulmuştur:

Tablo 7. Osmanlı Dönemi II Alt Kategorisinin Pozitif, Negatif ve Nötr Kullanımına Göre Frekans ve Yüzelik Dağılımı

Alt Kategori	Pozitif	Negatif	Nötr	Toplam
	f (%)	f (%)	F (%)	f (%)
Osmanlı Dönemi II	5 (50)	1 (10)	4 (40)	10 (100)

Tablo 7'ye göre kategori ile ilgili toplam 10 çeteleme yapılmıştır. Bunun %50'sinde pozitif söylem, %10'unda negatif söylem ve %40'ında nötr söylem tespit edilmiştir. Tespit edilen pozitif söylemler aşağıda sunulmuştur:

Muhammed Ali ve Yeni Mısır Devleti'nin İnşası

Muhammed Ali Paşa'nın Ortaya Çıktığındaki Durum ve Yeni Mısır Devleti'nin Kuruluşu

Böylece Mısır kalkınması 19. yüzyılın birinci yarısında devasa bir ilerleme kaydetti. ...Avrupa Devletleri Muhammed Ali'nin genişlemesini ve Mısır'ın kuvvetlenmesinin kendi işlerini tehdit edeceğini gördüler. ... (Güçlenmesi nedeniyle) Muhammed Ali'nin yönetimini, Mısır vilayetini sınırlamaya karar verdiler." (1. Kitap, s.17, 20).

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/8 Summer 2013

Yukarıdaki alıntılarda Mehmed Ali Paşa döneminin Yeni Devlet'in kuruluşu dönemi olarak algılandığı, bu dönemde Mısır'ın ilerlediği ve güçlendiği vurgulanmıştır. Vilayetin bir devlet olarak algılandığı anlaşılmaktadır. Negatif ifade ise şudur:

Ayrıca, (Halk ve Mısırlı subaylar) yabancıların Mısır işlerine müdahalelerini kabullenmediler.” (1. Kitap, s.23).

Bu alıntıda Mısır'ın yabancıların nüfuzu altına girdiği ve müdahalelere maruz kaldığı belirtildiğinden negatif olarak çetelelenmiştir.

İngiltere Dönemi Mısır Devleti Alt Kategorisi

Kategoride yer alan ifadelerin pozitif, negatif ve nötr kullanımları Tablo 6.84'te verilmiştir:

Tablo 8. İngiltere Dönemi Alt Kategorisinin Pozitif, Negatif ve Nötr Kullanımına Göre Frekans ve Yüzdeler Dağılımı

Alt Kategori	Pozitif	Negatif	Nötr	Toplam
	f (%)	f (%)	f (%)	f (%)
İngiltere Dönemi	0	5 (71,43)	2 (28,57)	7 (100)

Tablo 8'e göre bu alt kategori ile ilgili 7 çeteleme yapılmıştır. Bunun %71,43'ünde negatif söylem, %28,57'sinde nötr söylem tespit edilmiştir. Tespit edilen negatif söylemler aşağıda sunulmuştur:

Saad Zağlul (İngiliz hakimiyeti döneminde) Mısır'ın hürriyetini savunan Mısırlı önderlerin en ünlüsüdür...Mısır'ın istiklalini ve Britanya işgal güçlerinin çekilmesini istemek üzere vatan hareketinin önderliğini üstelenen Mısır heyetini oluşturdu... Britanya ordusunun çekilmesini ve Mısır'ın istiklalini istediler... İngilizler Saad Zağlul başkanlığında Mısır delegasyonunun Paris'teki barış konferansına kendi aleyhlerindeki bağımsızlık meselesini sunmaları için çıkmalarına izin verdi... Konferans Mısır grubunun taleplerini cevaplamadı (2. Kitap, s.1-4).

Yukarıdaki cümlelerde Mısır için belirtilen seneler arasında hürriyetini kaybetmiş, işgal altında olan, hürriyetini söz ile talep eden, izin ile hareket edebilen, talepleri kabul edilmeyen bir devlet imajı çizildiği görülmektedir. Ancak Mısır için tasvir edilen olumsuz imajın sebebi olarak İngiltere gösterilmiş, İngiltere'ye karşı olumsuz tavır uyandırılmak istenmiştir. Mısır'ı mağdur durumda gösteren milliyetçi karakterdeki bu söylemler devletin İngiliz düşmanlığını teşvik ettiğini göstermektedir. Hiç pozitif söylemin bulunmaması bu durumu doğrulamaktadır.

Krallık Dönemi Mısır Devleti Alt Kategorisi

Kategoride yer alan ifadelerin pozitif, negatif ve nötr olarak kullanımları Tablo 9'da sunulmuştur:

Tablo 9. Krallık Dönemi Alt Kategorisinin Pozitif, Negatif ve Nötr Kullanımına Göre Frekans ve Yüzdeler Dağılımı

Alt Kategori	Pozitif	Negatif	Nötr	Toplam
	f (%)	f (%)	f (%)	f (%)
Krallık Dönemi	3 (%50)	0	3 (%50)	6 (100)

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/8 Summer 2013

Tablo 9'a göre bu alt kategori ile ilgili 6 çeteleme yapılmıştır. Bunun %50,00'sinde nötr söylem ve %50,00'sinde pozitif söylem tespit edilmiştir. Tespit edilen pozitif söylemler aşağıda sunulmuştur:

1922 senesi 28 Şubatında İngiltere Mısır'daki himayenin kaldırılmasına izin verdiğini yayımladı. Mısır'ın müstakil bir devlet olduğunu itiraf etti. İstiklal gölgesinde ilk Mısır parlamentosu seçilerek anayasanın esasları tamamlandı. (4. Kitap, s.4).

Yukarıdaki cümlelerde Mısır Krallığı'nın kurulmasıyla birlikte hür ve müstakil Mısır'ın oluştuğu vurgulanarak olumlanmaktadır. Bu olumlamanın temelinde İngiliz hâkimiyetinden hukuken kurtuluş yer almaktadır. Bununla birlikte, 1952'de başlayan Cumhuriyet dönemi ise Krallık dönemi devleti ile kıyaslanarak olumlanmakta, Krallık dönemi devleti Cumhuriyet dönemi devletine kıyasla olumsuzlanmaktadır. Krallık döneminin önce olumlulanıp sonra olumsuzlanması ile oluşan tezat durum bu kapsamda değerlendirildiğinde anlaşılmaktadır.

Cumhuriyet Dönemi Mısır Devleti Alt Kategorisi

Bu kategoride yer alan ifadelerin pozitif, negatif ve nötr olarak kullanımları Tablo 10'da verilmiştir:

Tablo 10. Cumhuriyet Dönemi Alt Kategorisinin Pozitif, Negatif ve Nötr Olarak Kullanımına Göre Frekans ve Yüzdeler Dağılımı

Alt Kategori	Pozitif f (%)	Negatif f (%)	Nötr f (%)	Toplam f (%)
Cumhuriyet Dönemi	39 (%52)	3 (%4)	33 (%44)	75 (100)

Tablo 10'a göre bu alt kategori ile ilgili 75 çeteleme yapılmıştır. Diğer alt kategoriler olan Krallık Dönemi'nden 12,5 kat, İngiltere Dönemi'nden 10,7 kat, Osmanlı Dönemi II'den 7,5 kat, Osmanlı dönemi I'den 10,7 kat ve Antik Dönem Mısır'dan 1,56 kat daha fazla çeteleme yapılmıştır. Yapılan çetelemelerin %51,34'ünde pozitif söylem, %44'ünde nötr söylem ve %3,94'ünde ise negatif söylem tespit edilmiştir. Tespit edilen pozitif söylemler aşağıda sunulmuştur:

Devletin Maden ve Enerji Alanlarındaki Kalkınma Çabaları

Devlet bu amaçla enstitüler, turistik okullar ve oteller açmaya başladı (1. Kitap, s.10, s.40). ... Mısır'ın gücünün siyasi, iktisadi ve askerî olarak büyümesi nedeniyle ağgözlü İsrail 5 Haziran 1967'de Mısır hava alanlarına hücum etti. Devlet sel tehlikesinden korunmak için büyük emek harcamaktadır. ... Devletin artırmaya çalıştığı ziraat arazinin zamanla çölleşmesine sebep olur. Mısır Arap Cumhuriyeti demokratik devlettir (2. Kitap, s.13, 20, 28, 40). Mısır yenilgiye uğramadığını iddia eden İsrail'e karşı zafer kazanmıştır (3. Kitap, s.43)... Vefatların azlığı devletin ana ve çocuk sağlığına verdiği önemin sonucudur...Devlet su kaynaklarının çöpten korunması için çokça emek harcamaktadır. Devlet Nil Nehri'nin sularından faydalanmak için büyük projeler ikame etti...Devlet balıkçılığı geliştirmek için büyük çaba harcamaktadır...Devlet hayvanî zenginliği kaldırmak için büyük özen göstermektedir...Mısır'da devlet sanayinin gelişimine özen göstermede gayretlidir...Devlet üniversitelerin büyütülmesine, teknik alıştırma merkezlerinin inşasına, sanayi okullarına, dışarıya araştırma heyetlerinin gönderilmesine önem vermektedir...Mısır yer altı metrosunu ilk çalıştıran Arap Devleti olarak kabul edilmektedir... Devlet yerel ve uluslararası telefon hatları, posta, teleks, faks gibi

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/8 Summer 2013

iletişim araçlarını iktisadî faaliyetleri kolaylaştırdıkları için geliştirmektedir. Mısır gelişmiş ülkelere hazır elbise ihraç etmektedir.” (4. Kitap, s.3, 14, 22, 23, 28, 29, 34, 36).

Yukarıdaki cümlelerde Cumhuriyet dönemi devletinin sosyal, siyasî, ekonomik, askerî v.b. her alanda araştırma, geliştirme ve ilerleme faaliyetleri içerisinde olduğunu, hizmet ürettiğini vurgulamakta ve çağdaş devleti her alanda olumlamaktadır.

Negatif ifadeler aşağıda sunulmuştur:

Mısır’ın iktisadını düzeltmek için bölgede çeşitli madenî kaynakları kullanma projesini ortaya koydu. ... Mısır geri kalan ihtiyacını dışarıdan ithal etme suretiyle karşılamaktadır. ... (Mısır’ın ithalatı ve ihracatı arasındaki açık kastedilerek) Bu devlet için iyi sayılmaz.

Yukarıdaki alıntılanan cümlelerin birincisinde Mısır’ın iktisadının iyi olmadığı itiraf edilerek olumsuzlama yapılmış arkasından ise bu durumu düzeltmek için çalışmalar yapıldığı belirtilerek hemen olumlamaya gidilmiştir. İkinci cümlede Mısır’ın yeterince yerli üretim yapamadığı, son cümlede ise ithalat ve ihracat arasındaki mevcut farkın iyi olmadığı söylenmiştir. Cümlelerin tamamı Mısır Devleti’nin ekonomik problemleri ile ilgilidir. Bu durum Devletin ekonomik açıdan parlak durumda olmadığını göstermektedir.

Millet Alt Kategorisi

Millet alt kategorisi kategorilerin işlemsel tanımlarında belirtildiği gibi çoğunlukla aynı topraklar üzerinde yaşayan, aralarında dil, tarih, ülkü, duygu, gelenek ve görenek birliği olan insanların oluşturduğu topluluğu ifade etmektedir. Mısırlı, Mısırlılar, Mısır milleti/ulusu, millet/ulus kelimeleri taranmıştır. Analiz neticesinde kategorinin pozitif, negatif ve nötr olarak kullanımları Tablo 11’de verilmiştir:

Tablo 11. Millet Alt Kategorisinin Pozitif, Negatif ve Nötr Kullanımına Göre Frekans ve Yüzdeler Dağılımı

Milliyetçi Değerler	Pozitif	Negatif	Nötr	Kategorisiz	Toplam
Kategorisi Alt	f	f	f	f	f
Kategorisi	%	%	%	%	%
Millet	81	2	45	13	141
	(57,44)	(1,41)	(31,91)	(9,21)	(100)

Tablo 11’e göre Millet alt kategorisi 141 kez çetelelenmiştir. Milliyetçi Değerler kategorisindeki toplam çetelemenin %20,98’ini oluşturmaktadır. Bu alt kategorideki çetelemenin %57,44’ü pozitif iken %31,91’i nötr, %2’si negatiftir. %13’ü herhangi bir kategoriye girmemiştir. Pozitif ifadeler bazı örnekler aşağıda sunulmuştur:

Mısır halkı direndi...Halkın İstiklal Yolunda Çabası...Onun meşhur sözlerinden “eğer Mısırlı olmasaydım, Mısırlı olmak isterdim”... Mısır’ın ismi, turistlerin Mısır’da şahit oldukları eski ve yeni medeniyetler, Mısır halkının güzel muameleleri hakkında söyledikleri ile dünya milletleri arasında yükselir...(1. Kitap, s.18, 26, 43). Müslüman ve Hristiyan bütün halk, işçiler, memurlar, köylüler ve Ezher gençleri ayrıca kadınlar bu devrimde mühim rol oynamışlardır. ... (hürriyet mücadelesi yolunda) Mısırlıların şevki daha da arttı...1919 senesi devrimi başladığında Saad Zağlul ile halk Mısır Bankası projesini destekledi... Hükümet ve halk el birliğiyle bu felaketin etkilerine yöneldi... Mısır’ın konumu eski Mısırlı atalarımıza hâlâ dünyanın hayranlığını ve takdirlerini çeken medeniyetlerini kurmada yardımcı oldu (2. Kitap, s. 3, 4, 8, 23)... Eski Mısırlıların kabiliyetleri, zekâları, yardımları, birlikleri, fedakârlıkları sayesinde Mısır üzerinde medeniyet kuruldu... Eski Mısırlılar bununla meşhur oldular...Eski Mısır halkı yeryüzünde çöl toprağını

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/8 Summer 2013

kullanarak camdan vazo üretimini yapan ilk halktır. (3. kitap, s.59, 86, 100)... Sebebi ise ...Mısırlıların turistleri ağırlaması(39)...Mezar resimlerinde, edebi yazılarda Mısırlıların ailelerinin mutluluklarına dikkat ettikleri anlaşılmaktadır...(s.47) Eski Mısırlılar kamış bitkisinden kağıt yapımında başarılı oldular (s.60)...Eski Mısırlılar insanlık tarihi ve medeniyetinde önemli rol oynadılar. (3. Kitap, s.39, 47, 60, 68).

Yukarıdaki cümlelerde Mısırlılar haksızlıklara direnen, istiklalleri için mücadele eden, misafirperver, halk liderleri etrafında kenetlenen, büyük medeniyet kurmuş olan, insanlık tarihinde önemli yerleri olan insanlar olarak tanımlanmıştır. Mısırlı olmak her yönüyle övülmüştür.

Negatif ifadeler ise şunlardır:

Mısır ulusunu uyandırmayı ve uyarmayı hedefleyen büyük hareketin ilk taşıma koyandır (4.kitap, s.88). Mısırlılar hezimete uğradılar. (1. Kitap, s.25).

Yukarıdaki ilk cümle Mısırlıların uyuduklarını ifade ettiğinden, diğer cümlede Mısırlıların mağlubiyetleri söz konusu olduğundan olumsuzlama olarak değerlendirilmiştir. Bu cümlelerden başka negatif değerlendirme bulunmamaktadır.

Ordu Alt Kategorisi

Ders kitaplarının analizi neticesinde kategorinin pozitif, negatif ve nötr olarak kullanımları Tablo 12’de verilmiştir:

Tablo 12. Ordu Alt Kategorisinin Pozitif, Negatif ve Nötr Kullanımına Göre Frekans ve Yüzdeler Dağılımı

Milliyetçi Değerler Kategorisi Alt Kategorisi	Pozitif	Negatif	Nötr	Toplam
	f	f	f	F
	%	%	%	%
Ordu	12 (25)	4 (8,33)	32 (66,66)	48 (100)

Tablo 12’ye göre ordu alt kategorisi 48 kez çetelelenmiştir. Milliyetçi Değerler kategorisindeki toplam çetelemenin %7,14’ünü oluşturmaktadır. Bu alt kategorideki çetelemenin %25’i pozitif iken %8,33’ü negatif ve %66,66’sı nötrdür. Pozitif ifadeler bazı örnekler aşağıda sunulmuştur:

Mısır’ın gücünün siyasî, iktisadî ve askerî olarak büyümesi nedeniyle açgözlü İsrail 5 Haziran 1967’de Mısır hava alanlarına hücum etti (2. Kitap, s.13)...Bu yöneticinin eşi Melike Eyah Hateb oğlu Kemuzeh’i Heksus’a karşı mücadele için birleşmeye ve bağımsızlık savaşında onun gibi ölüncüye kadar vatan toprağı için mücadeleye devam etmeye çağırdı...Onları kuvvetli askerler olarak hazırladı...Mısır melikleri bu andan itibaren vatani aç gözlülerin saldırılarından korumak için güçlü bir ordu kurmanın önemini anladılar...Mısırlılar orduya katılmanın şerefini idrak ettikten sonra orduya katılmak için yarıştılar...Askerlik kişinin toplumda sahip olduğu yerini yükseltti.” (3. Kitap, s. 68, 69).

Yukarıdaki alıntılarda ordu ve askerlik kavramları güç, bağımsızlık ve şeref kelimeleri ile kullanılarak olumlanmıştır. Tarihten örnekler vererek ordunun önemine dikkat çekilmiştir.

Negatif kullanımlar şunlardır:

(Mısır) Ordularını hezimete uğrattılar. ...Böylece ordunun manevî ruhu zayıfladı. ...Bazı subayların ihaneti neticesinde İngiltere bir gece Mısır ordusunun savunma hatlarını geçti (1. Kitap, s. 18, 20, 25). Eski Devlet zamanında düzenli ordu olmadı.” (3. Kitap, s.83).

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/8 Summer 2013

Yukarıdaki alıntılarda ordu hezimete uğrayan, manevî ruhu zayıflayan, ihanete uğrayan ve düzenli olmayan ifadeleriyle olumsuzlanmıştır. Ancak bu ifadeler çağdaş dönem Mısır ordusu için değil Cumhuriyet öncesindeki Mısır ordusunun tarihi kapsamında anlatılmıştır.

Kahramanlık Alt Kategorisi

Bu kategorinin pozitif, negatif ve nötr olarak kullanımları Tablo 13'te verilmiştir:

Tablo 13. Kahramanlık Alt Kategorisinin Pozitif, Negatif ve Nötr Kullanımına Göre Frekans ve Yüzdeler Dağılımı

Milliyetçi Değerler Kategorisi Alt Kategorisi	Pozitif	Negatif	Nötr	Toplam
	f	F	f	F
	%	%	%	%
Kahramanlık	21 (100)	0	0	21 (100)

Tablo 13'e göre kahramanlık alt kategorisi 21 kez çetelelenmiştir. Milliyetçi Değerler kategorisindeki toplam çetelemenin %3,25'ini oluşturmaktadır. Bu alt kategorideki çetelemenin tamamı kategorinin tabiatı gereği %100 pozitifdir. Pozitif ifadeler bazı örnekler aşağıda sunulmuştur:

Sonra çiftçi, fasih, cesur Urabi iman kuvveti ile şu ölümsüz cümleyi söyledi.... Bunların önderlerinden genç kahraman Mustafa Kamil 1907'de Vatan Partisi'ni oluşturdu..Mustafa Kamil'den sonra gelen Muhammed Ferid hayatını hürriyet yolunda ve İngilizleri tahliye etme yolunda cihada vakfetti (1. Kitap, s.25, 26). Mamafih ikinci oğlunu halkının başına geçmesi ve hürriyet hareketini ve onur savaşı ile ileriye taşıması için çağırdı...Mısır askeri yenilgiye uğramadığını iddia eden İsrail askerlerine karşı zafer kazanmıştır (3. Kitap, s.43, 68).

Yukarıda alıntılarda görüldüğü gibi kahramanlık ifadeleri bağımsızlık mücadelelerinde ve yapılan savaşlarda kullanılarak olumlanmıştır. Bu kategoride negatif söylem bulunmamaktadır.

ARAŞTIRMANIN II. ALT PROBLEMİYLE İLGİLİ BULGULAR

Bu kategoriye oluşturan alt kategorilerin pozitif, negatif ve nötr oluşlarına göre frekans ve yüzdeler dağılımları Tablo 8.47'de verilmiştir:

Tablo 14. Milliyetçi Değerler Kategorisinin Alt Kategorilerinin Frekans ve Yüzdeler Dağılımları

Milliyetçi Değerler Kategorisi Alt Kategorileri	Pozitif	Negatif	Nötr	Toplam
	f	f	f	f
	(%)	(%)	(%)	(%)
Millet	66 (6,02)	0	447 (40,75)	513 (46,76)
Vatan	36 (3,28)	0	208 (18,96)	244 (22,24)
Devlet	29 (2,64)	0	124 (11,30)	153 (13,95)
Ordu	63 (5,74)	1 (0,09)	76 (6,93)	140 (12,76)
Kahramanlık	47 (4,28)	0	0	47 (4,28)
Toplam	241 (21,97)	1 (0,09)	855 (77,94)	1097 (100)

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/8 Summer 2013

Tablo 14'e göre Milliyetçi Değerler kategorisinde 1097 kez çeteleme yapılmıştır. Çetelemelerde 241 kez (%21,97) pozitif, 1 kez (%0,09) negatif ve 855 kez (%77,94) nötr çeteleme tespit edilmiştir. Çeteleme itibarıyla en yoğunundan en az yoğuna doğru tespit edilen alt kategoriler sırasıyla 513 kez ile Millet (%46,76), 244 kez ile Vatan (%22,24), 153 kez ile Devlet (%13,95), 140 kez ile Ordu (%12,76) ve 47 kez ile (%4,28) Kahramanlık kategorileridir. En yoğunundan en aza doğru kullanılan pozitif söylem kategorileri sırasıyla 66 kez ile Millet (%6,02), 63 kez ile Ordu (%5,74), 47 kez ile Kahramanlık (4,28), 36 kez ile Vatan (%3,28) ve 29 kez ile Devlet (2,64) kategorileridir. Kategorideki tek negatif söylem ise ordu kategorisinde 1 kez (%0,09) kullanılmıştır.

Her bir alt kategori kendi bağlamında aşağıda sırasıyla ele alınmıştır.

Vatan Alt Kategorisi

Kategorinin pozitif, negatif ve nötr olarak kullanımları Tablo 15'te verilmiştir:

Tablo 15. Vatan Alt Kategorisinin Pozitif, Negatif ve Nötr Kullanımına Göre Frekans ve Yüzdeler Dağılımı

Milliyetçi Değerler Kategorisi Alt Kategorisi	Pozitif	Negatif	Nötr	Toplam
	f	f	f	F
	%	%	%	%
Vatan	36	0	208	244
	(14,75)		(85,24)	(100)

Tablo 15'e göre vatan alt kategorisi 244 kez çetelelenmiştir. Milliyetçi Değerler kategorisindeki toplam çetelemenin %22,24'ünü oluşturmaktadır. Bu alt kategoride 36 kez (%14,75) olumlama, 208 kez (%85,24) nötr ifade tespit edilmiştir.

Vatan kategorisi ile ilgili pozitif çetelemelere örnek cümleler aşağıda sunulmuştur:

Bu nedenle Anadolu dünyanın hiçbir yerinde görülmeyen eşsiz tarihi eserlerle donatılmış, bir açık hava müzesini andırır...(5. Kitap, s.56). Ülkemizin ne kadar zengin olduğunu biliyor musunuz?...Ülkemizde dört mevsimin yaşanması ve farklı coğrafi şekilleri, zengin tabii kaynaklara sahip olmamızı beraberinde getirmişti...Ayrıca, uzun sanayi, bilgisayar ve otomotiv sanayinde kullanılmaya başlayan gelecek yüzyılın madeni, "bor" rezervi en çok ülkemizde bulunmaktadır...(5. Kitap, s.62). Yaptıkları son çalışmasının Türkiye'nin tabii açıdan dünyada ne kadar önemli bir yere sahip olduğunu açığa çıkardığını dile getiren Eken, türlerin yok olmasında insanların da büyük sorumluluk taşıdığını ifade etti...(5. Kitap, s.78). Ülkemizde herkes dini inançlarını özgürce yerine getirebilmektedir...(5. Kitap, s.155).

Yukarıdaki cümlelerde Türkiye'nin tarihi eserleri, yer altı ve yer üstü zenginlikleri, coğrafi konumu, siyasî ve dinî bakımlardan özgür bir ülke olması olumlanmıştır.

Devlet Alt Kategorisi

Kategorinin pozitif, negatif ve nötr olarak kullanımları Tablo 16'da verilmiştir:

Tablo 16. Devlet Alt Kategorisinin Frekans ve Yüzdeler Dağılımı

Milliyetçi Değerler Kategorisi	Pozitif	Negatif	Nötr	Toplam
	f	f	f	f
	%	%	%	%
Devlet Alt Kategorisi	29	0	124	153
	(18,95)	(0)	(81,05)	(100)

Tablo 16'ya göre Devlet alt kategorisinde 153 çeteleme yapılmıştır. Çetelemelerin %'18,95'i pozitif, %81,05'i nötrdür. Negatif çeteleme bulunmamaktadır.

Pozitif çetelemelere örnek cümleler aşağıda sunulmuştur:

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/8 Summer 2013

Türkiye'nin jeopolitik gücü artacak boğazlardaki tanker riski azalacak...(5. Kitap, s.100). O şu sözleriyle Türkiye'nin barışçı bir politika izleyeceğinin altını çizmiştir...(5. Kitap, s.120). Türkiye hemen yardıma koştu...(5. Kitap, s.103)...Bu emniyet, Türk Cumhuriyeti kanunlarının Türk hâkimlerinin teminatı altında en ileri şekilde mevcuttur...(5. Kitap, s.163). Türkiye Cumhuriyeti anayasası, kadın veya erkek herkesin çalışma hayatında eşit fırsatlara sahip olmasını ve hiçbir ayırım yapılmamasını öngörmektedir...(5. Kitap, s.166). Devlet maddî imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacıyla burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar...(6. Kitap, s.39) Vatandaşlarına iş ve eğitim imkânı sağlayan devlet, aynı zamanda çalışanlara sosyal güvence sağlamakla da yükümlüdür...(6. Kitap, s.41) Devlet bize çok sahip çıktı...(6. Kitap, s.43). Temel dayanak noktalarından birisi milli egemenlik olan T.C kurulduğu günden itibaren bu ilke gereği kamuoyuna ve kamuoyunun aydınlatılmasına gereken ödevi vermiştir...(6. Kitap, s.150).

Yukarıdaki cümlelerde Türkiye, barışçı politikası, diğer ülkelere karşı zor zamanlarındaki yardımseverliği, adaleti, vatandaşları arasında hiçbir ayırım gözetmemesi, vatandaşlarının eğitimi için vatandaşlarına desteği, kamuoyu karşısındaki şeffaflığı temele alınarak olumlanmıştır.

Millet Alt Kategorisi

Kategorinin pozitif, negatif ve nötr olarak kullanımları Tablo 17'de verilmiştir:

Tablo 17. Millet Alt Kategorisinin Frekans ve Yüzdeler Dağılımı

Milliyetçi Değerler Kategorisi Alt Kategorisi	Pozitif	Negatif	Nötr	Toplam
	f	f	f	f
	%	%	%	%
Millet	66	0	447	513
	(12,86)	(0)	(87,13)	(100)

Tablo 17'ye göre millet alt kategorisi 513 kez çetelelenmiştir. Milliyetçi Değerler kategorisindeki toplam çetelemenin %46,76'sını oluşturmaktadır. Bu alt kategorideki çetelemenin %12,86'sı pozitif iken %87,13'ü nötrdür. Negatif çeteleme yoktur.

Yapılan çetelemelerde tespit edilen pozitif ifadeler örnekler aşağıda sunulmuştur:

Bu nedenle Ayasofya tarihi geçmişinin yanı sıra mimarisi, mozaikleri ve Türk çağı yapıları ile yüzyıllar boyunca tüm insanlığın ilgisini çekmiştir. Mihrap çevresi Türk çini sanatı ve Türk yazı sanatının en güzel örneklerini içerir...(5. Kitap, s.17). Çünkü Türk milleti geçirdiği nihayetsiz felaketler içinde ahlakının, anelerinin, hatıralarının, menfaatlerinin, kısacası bugün kendi milliyetini yapan her şeyin dili sayesinde muhafaza olduğunu görüyor. (5. Kitap, s.30). Araştırma sonucunda araştırmalarının ismini Türklerin yaşadığı coğrafyayı anlattığını düşündüklerinden Tuna'dan Altaylara bir büyük millet" koydular. (5. Kitap, s.98). Türk zekâsının ve mizah dehasının en önemli temsilcisi Nasreddin Hoca 1208 yılında Sivrihisar'da Hortu köyü'nde doğmuştur (5. Kitap, s.99). Çinliler Türk kavminin süvarileri karşısında tutanamayıp ağır yenilgilere uğradılar (5. Kitap, s.112). Türk milleti eski ve şerefli bir millettir (5. Kitap, s.117). Türk ordusunun temellerini büyük Türk hükümdarı Mete Han atmıştır. Türk devletlerinde her Türk savaşa hazır durumdadır...(5. Kitap, s.118). Türk milleti devletine karşı olan vazifelerini yerine getirirken hiç düşünmemiş, şartlar ne olursa olsun bu vazifelerini yerine getirmiştir...(5. Kitap, s.119). M. Serrano: "Türkler, Hristiyan ve Müslüman farkı gözetmeksizin adaleti herkese eşit olarak tatmin ederler...(6. Kitap, s.73). Tarihin

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/8 Summer 2013

belki de en kanlı, en dramatik ve Türk kahramanlık destanlarıyla dolu bu savaşları İngiliz, Avusturyalı, Yeni Zelandalı ve Fransız birliklerinin amaçlarına ulaşamayıp geri çekilmeleriyle son bulur...Türklerin gücünü ve kahramanlığını dünyaya bir kez daha gösterirken Mustafa Kemal'in de askeri başarısıyla ön plana çıkmasını sağlamıştır...(6. Kitap, s.166).

Yukarıdaki cümlelerde Türk milleti sanatı, dili, zekâsı, gücü, dayanıklılığı, adaleti, kahramanlığı gibi hususlarda olumlulanmıştır.

Ordu Alt Kategorisi

Kategorinin pozitif, negatif ve nötr olarak kullanımları Tablo 18'de verilmiştir:

Tablo 18. Ordu Alt Kategorisinin Pozitif, Negatif ve Nötr Kullanımına Göre Frekans ve Yüzdeler Dağılımı

Milliyetçi Değerler Kategorisi	Pozitif	Negatif	Nötr	Toplam
Alt Kategorisi	f	f	f	f
	%	%	%	%
Ordu	63 (45)	1 (0,71)	76 (54,28)	140 (100)

Tablo 18'e göre ordu alt kategorisi 140 kez çetelelenmiştir. Milliyetçi Değerler kategorisindeki toplam çetelemenin %5,74'ünü oluşturmaktadır. Bu alt kategorideki çetelemede 63 kez (%45) pozitif, 1 kez (%0,71) negatif, %76 kez (54,28) nötr cümle tespit edilmiştir.

Pozitif çetelemelere bazı örnekler aşağıda sunulmuştur:

Çinliler Türk kavminin süvarileri karşısında tutunamayıp ağır yenilgilere uğradılar...(5. Kitap, s. 112). Her Türk ailesi oğlunun günün birinde asker olmasını ve vatan borcunu ödemesini ister. Türk devletlerinde her Türk savaşa hazır durumdadır... Halk, Türk ordusunun kendi memleketlerinden geçmesini dört gözle beklerdi. Zira zengin Türk ordusu ile geniş ölçüde alış veriş yapardı. " Gene Lorga. (5. Kitap, s.118). Ordumuz, Türk birliğini, Türk kudret ve kabiliyetini Türk vatanseverliğinin çelikleşmiş bir ifadesidir...(5. Kitap, s.119). Bu ordular tarihte benzeri görülmemiş kahramanlıklar, fedakarlıklar göstermiştir...(5. Kitap, s.119). Zaferler ve mazisi insanlık tarihi ile başlayan her zaman zaferle beraber medeniyet ışıklarını taşıyan kahraman Türk ordusu memleketini en buhranlı ve en müşkil anlarda zulümden, felaket ve sıkıntılardan ve düşman saldırısından nasıl korumuş ve kurtarmış isen...(5. Kitap, s.121).

Yukarıdaki alıntılarda Türk ordusu karşı konulamayan, mert, sevilen, kahramanlık, zafer, koruyucu, vatansever gibi kelimeler ile olumlanarak kullanılmıştır.

Bu kategori ile ilgili negatif çetelelenen cümle aşağıda sunulmuştur:

Yeniçeri ordusunun kaldırılıp yeni bir ordunun kurulması, Avrupa'da teknik uzmanlar getirilmesi gibi yenilikler askerî alandaydı.

Yukarıdaki cümlede yeniçeri ordusunun tasfiye edilmesi, eskimiş olarak vurgulanması olumsuzlama olarak değerlendirilmiştir. Bu cümle haricinde Türk ordusu için bir olumsuzlama yapılmamıştır.

Kahramanlık Alt Kategorisi

Kategorinin pozitif, negatif ve nötr olarak kullanımları Tablo 19'da verilmiştir:

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/8 Summer 2013

Tablo 19. Kahramanlık Alt Kategorisinin Pozitif, Negatif ve Nötr Kullanımına Göre Frekans ve Yüzdeler Dağılımı

Milliyetçi Değerler Kategorisi Alt Kategorisi	Pozitif	Negatif	Nötr	Toplam
	f	f	f	f
	%	%	%	%
Kahramanlık	47 (100)	0	0	47 (100)

Tablo 19'a göre kahramanlık alt kategorisi 47 kez çetelelenmiştir. Milliyetçi Değerler kategorisindeki toplam çetelemenin %4,28'ini oluşturmaktadır. Bu alt kategorideki çetelemenin tamamı kategorinin tabiatı gereği pozitiftir.

Pozitif çetelemelere örnek cümlelere aşağıda sunulmuştur:

Öğretmenler! Ordularımızın kazandığı zafer sizin eğitim ordularınızın kazanacağı zafer için yolu açtı...(5. Kitap, s.84). Çinliler ile Türk kavminin süvarileri karşısında tutunamayıp ağır yenilgilere uğradılar...(5. Kitap, s.112). Türkler on beş asır evvel Asya'nın göbeğinde muazzam devletler teşkil etmiş ve insanlığın her türlü kabiliyetlerine belirti olmuş birer unsurdur...(5. Kitap, s.117). İşte o zaman bu ilk Türkler, başlarını alarak dünyanın hem doğusuna hem batısına yayıldılar...(5. Kitap, s.117). Bu kurum milli varlığımızı korumak için 100 binlerce şehit vermiş, tarihi şanlı zaferlerle dolu bir ordunun mirasçısıdır...(5. Kitap, s.118). Bu ordular tarihte benzeri görülmemiş kahramanlıklar, fedakârlıklar göstermiştir...(5. Kitap, s.119). Türk milleti yüzyıllardan beri özgür ve bağımsız yaşamış ve bağımsızlığı yaşama gereği saymış kahraman bir millettir...(6. Kitap, s.145).

Yukarıda cümlelerde kahramanlık ifadeleri daha çok Türk ordusu ve Türk milleti üzerinde kullanılmış olumlamalardır. Bu kategoride negatif ve nötr söylem bulunmamaktadır.

ARAŞTIRMANIN TEMEL SORUSUYLA İLGİLİ BULGULAR

Milliyetçi değerler kategorisinin Türkiye ve Mısır ders kitaplarındaki yüzdeler dağılımları Tablo 20'de karşılaştırmalı olarak sunulmuştur:

Tablo 20. Milliyetçi Değerler Kategorisi Alt Kategorilerinin Türkiye ve Mısır'a Göre Yüzdeler Dağılımlarının Karşılaştırılması.

Milliyetçi Değerler Kategorisi Alt Kategorileri	Tr		Mısır		Tr		Mısır		Tr		Mısır	
	Pozitif		Negatif		Nötr		Kategorisiz		Toplam			
	(%)		(%)		(%)		(%)		(%)			
Millet	6,02	12,05	0	0,30	40,75	6,70	0	1,93	46,76	20,98		
Vatan	3,28	6,84	0	1,19	18,96	35,56	0	0	22,24	43,60		
Devlet	2,64	8,48	0	1,93	11,30	12,5	0	2,23	13,95	22,15		
Ordu	5,74	1,78	0,09	0,59	6,93	4,76	0	0	12,76	7,14		
Kahramanlık	4,28	3,125	0	0	0	0	0	0	4,28	3,125		
Toplam	21,97	32,29	0,09	4,01	77,94	59,52	0	4,17	100	100		

Tablo 20'ye göre Türkiye ders kitaplarında Milliyetçi Değerler kategorisinde %21,97 oranında pozitif söylem kullanılmışken, Mısır ders kitaplarında %32,29 oranında pozitif söylem kullanılmıştır. Mısır ders kitaplarında Türkiye ders kitaplarına göre 1,47 kat daha fazla milliyetçi söylemde olumlama yapılmıştır. Bu kategoride Türkiye ders kitaplarında %0,09 oranında negatif söylem kullanılmışken, Mısır ders kitaplarında bu oran %4,01'dir. Mısır ders kitaplarında Türkiye ders kitaplarına göre 44,55 kat daha fazla olumsuzlama yapılmıştır. Aynı kategoride Türkiye ders kitaplarında %77,94 oranında nötr söylem kullanılırken, bu oran Mısır ders kitaplarında

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/8 Summer 2013

%59,52'dir. Türkiye ders kitaplarında Mısır ders kitaplarına göre 1,31 kat daha fazla nötr söylem kullanılmıştır. Her bir kategorinin kendi bağlamları içerisinde ayrı ayrı karşılaştırılması aşağıda yapılmıştır.

Millet Alt Kategorisinin Karşılaştırılması

Millet alt kategorisinin Türkiye ve Mısır ders kitaplarındaki yüzdeler dağılımları Tablo 21'de sunulmuştur:

Tablo 21. Millet Alt Kategorisinin Türkiye ve Mısır'a Göre Yüzdeler Dağılımlarının Karşılaştırılması

Milliyetçi Değerler Kategorisi Alt Kategorisi	Tr		Mısır		Tr		Mısır		Tr		Mısır	
	Pozitif		Negatif		Nötr		Kategorisiz		Toplam			
	r		r		r		r		r		r	
	(%)		(%)		(%)		(%)		(%)		(%)	
Millet	12,86	57,45	0	1,42	87,13	31,91	0	9,22	100	100		

Tablo 21'e göre Türkiye ders kitaplarında Millet alt kategorisinde %12,86 oranında pozitif söylem kullanılmışken, Mısır ders kitaplarında bu oran %57,45'tir. Mısır ders kitaplarında Türkiye ders kitaplarına göre 4,47 kat daha fazla olumlama yapılmıştır. Bu kategoride Türkiye ders kitaplarında hiç negatif söylem kullanılmamışken, Mısır ders kitaplarında %1,42 oranında negatif söylem kullanılmıştır. Aynı kategoride Türkiye ders kitaplarında %87,13 oranında nötr söylem kullanılırken, bu oran Mısır ders kitaplarında %31,91'dir. Türkiye ders kitaplarında Mısır ders kitaplarına göre 2,73 kat daha fazla nötr söylem kullanılmıştır. Ayrıca Mısır ders kitaplarında %9,22 oranında kategorisiz söylem tespit edilmiştir.

Vatan Alt Kategorisinin Karşılaştırılması

Vatan alt kategorisinin Türkiye ve Mısır ders kitaplarındaki yüzdeler dağılımları Tablo 22'de sunulmuştur:

Tablo 22. Vatan Alt Kategorisinin Türkiye ve Mısır'a Göre Yüzdeler Dağılımlarının Karşılaştırılması

Milliyetçi Değerler Kategorisi Alt Kategorisi	Tr		Mısır		Tr		Mısır		Tr		Mısır	
	Pozitif		Negatif		Nötr		Kategorisiz		Toplam			
	(%)		(%)		(%)		(%)		(%)		(%)	
Vatan	14,75	15,70	0	2,73	85,25	81,57	0	0	100	100		

Tablo 22'ye göre Türkiye ders kitaplarında Vatan alt kategorisinde %14,75 oranında pozitif söylem kullanılmışken, Mısır ders kitaplarında bu oran %15,70'dir. Mısır ders kitaplarında Türkiye ders kitaplarına göre 1,06 kat daha fazla olumlama yapılmıştır. Bu kategoride Türkiye ders kitaplarında hiç negatif söylem kullanılmamışken, Mısır ders kitaplarında %2,73 oranında negatif söylem kullanılmıştır. Aynı kategoride Türkiye ders kitaplarında %85,25 oranında nötr söylem kullanılırken, bu oran Mısır ders kitaplarında %81,57'dir. Türkiye ders kitaplarında Mısır ders kitaplarına göre 1,04 kat daha fazla nötr söylem kullanılmıştır.

Devlet Alt Kategorisinin Karşılaştırılması

Devlet alt kategorisinin Türkiye ve Mısır ders kitaplarındaki yüzdeler dağılımları Tablo 23'te sunulmuştur:

Tablo 23. Devlet Alt Kategorisinin Türkiye ve Mısır'a Göre Yüzdeler Dağılımlarının Karşılaştırılması

Milliyetçi Değerler Kategorisi Alt Kategorisi	Tr		Mısır		Tr		Mısır		Tr		Mısır	
	Pozitif		Negatif		Nötr		Kategorisiz		Toplam			
	(%)		(%)		(%)		(%)		(%)		(%)	
Devlet	18,95	33,73	0	7,69	81,05	49,70	0	8,88	100	100		

Turkish Studies

Tablo 23'e göre Türkiye ders kitaplarında Devlet kategorisinde %18,95 oranında pozitif söylem kullanılmışken, Mısır ders kitaplarında bu oran %33,70'dir. Mısır ders kitaplarında Türkiye ders kitaplarına göre 1,78 kat daha fazla olumlama yapılmıştır. Bu kategoride Türkiye ders kitaplarında hiç negatif söylem kullanılmamışken, Mısır ders kitaplarında %7,69 oranında negatif söylem kullanılmıştır. Aynı kategoride Türkiye ders kitaplarında %81,05 oranında nötr söylem kullanılırken, bu oran Mısır ders kitaplarında %49,70'dir. Türkiye ders kitaplarında Mısır ders kitaplarına göre 1,63 kat daha fazla nötr söylem kullanılmıştır.

Ordu Alt Kategorisinin Karşılaştırılması

Ordu alt kategorisinin Türkiye ve Mısır ders kitaplarındaki yüzdeler Tablo 24'te verilmiştir:

Tablo 24. Ordu Alt Kategorisinin Türkiye ve Mısır'a Göre Yüzdeler Dağılımlarının Karşılaştırılması

Milliyetçi Değerler Kategorisi Alt Kategorisi	Tr		Mısır		Tr		Mısır	
	Pozitif (%)	Negatif (%)	Nötr (%)	Toplam (%)	Pozitif (%)	Negatif (%)	Nötr (%)	Toplam (%)
Ordu	45	25	0,71	8,33	54,29	66,67	100	100

Tablo 24'e göre Türkiye ders kitaplarında Ordu kategorisinde %45 oranında pozitif söylem kullanılmışken, Mısır ders kitaplarında bu oran %25'tir. Türkiye ders kitaplarında Mısır ders kitaplarına göre 1,8 kat daha fazla olumlama yapılmıştır. Bu kategoride Türkiye ders kitaplarında %0,71 oranında negatif söylem kullanılırken, Mısır ders kitaplarında %8,33 oranında negatif söylem kullanılmıştır. Mısır ders kitaplarında Türkiye ders kitaplarına göre 11,73 kat daha fazla olumsuzlama yapılmıştır. Aynı kategoride Türkiye ders kitaplarında %54,29 oranında nötr söylem kullanılırken, bu oran Mısır ders kitaplarında %66,67'dir. Mısır ders kitaplarında Türkiye ders kitaplarına göre 1,23 kat daha fazla nötr söylem kullanılmıştır.

Kahramanlık Alt Kategorisinin Karşılaştırılması

Kahramanlık alt kategorisinin Türkiye ve Mısır ders kitaplarındaki yüzdeler Tablo 25'te sunulmuştur:

Tablo 25. Kahramanlık Alt Kategorisinin Türkiye ve Mısır'a Göre Yüzdeler Dağılımlarının Karşılaştırılması

Milliyetçi Değerler Kategorisi Alt Kategorisi	Tr		Mısır	
	Pozitif (%)	Toplam (%)	Pozitif (%)	Toplam (%)
Kahramanlık	100	100	100	100

Tablo 25'e göre Türkiye ve Mısır ders kitaplarında Kahramanlık kategorisinde kullanılan söylemlerin tabiatı gereği tamamı pozitif söylemdir.

SONUÇ

Her iki devletin Milliyetçi Değerler kategorisini oluşturan alt kategoriler karşılaştırıldığında aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Kategorilerin yoğunluklarına göre Türkiye'de en fazla Millet kategorisine yer verilirken Mısır'da Vatan kategorisine yer verilmiştir. Türkiye'de ikinci sırada Vatan kategorisi yer alırken Mısır'da Devlet kategorisi yer almaktadır. Türkiye'de üçüncü sırada Devlet kategorisi bulunurken Mısır'da Millet kategorisi bulunmaktadır. Türkiye'de ve Mısır'da dördüncü ve beşinci sırada Ordu ve Kahramanlık kategorileri tespit edilmiştir.

Türkiye'de Millet kategorisinin daha yoğun tespit edilmiş olması önce insan anlayışının var olduğunu göstermesi bakımından olumludur. İnsanların üzerinde yaşadığı toprağın yani vatanın aynı insanlar tarafından kurulan ve insanları insanların menfaatleri için yönettiği düşünülen Devlet

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/8 Summer 2013

mekanizmasından önce gelmesi, devletin vatansız olamayacağı göz önüne alındığında gayet makul ve mantıklıdır. Mısır'da Millet'in üçüncü sırada bulunması ve Devlet'in Millet'ten önce gelmesi Mısır'daki resmî politikanın ve yönetim anlayışının Millet algısını yansıtmaları bakımından manidardır. Bu durum Türkiye'nin Mısır'a göre daha demokratik olduğunu göstermektedir.

Türkiye'de kullanılan pozitif veya negatif taraflı söylemler Mısır'a göre 1,64 kat daha az ve kullanılan tarafsız söylemlerin Türkiye'de 1,30 kat daha fazla olması Türkiye'nin ders kitaplarında Mısır'a göre daha objektif yaklaşım sergilediğini göstermektedir. Mısır'da Türkiye'ye göre Millet kategorisinde 4,47, Devlet kategorisinde 1,78 kat daha fazla olumlama yapılması Mısır'ın daha fazla milliyetçi söylem kullandığını göstermektedir.

Vatan alt kategorisinde her iki devlet arasındaki pozitif kullanım oranı arasında %0,95'lik küçük bir fark bulunmaktadır. Türkiye 1,04 kat daha fazla nötrdür. Bu durum her iki devletin bu kategoride pek farklılaşmadıklarını göstermektedir.

Ordu alt kategorisinde Türkiye'de Mısır'a göre 1,8 kat daha fazla olumlama yapılması, 11,73 kat daha az olumsuzlama yapılması ve 1,23 kat daha az nötr söylem kullanılması Ordu'nun devlet içindeki konumunu yansıtmaktadır. Mısır'da askerî idare sivil görünüm altında doğrudan devleti yönettiğinden ders kitaplarında orduya karşı imtiyaz verici bir yaklaşım gösterme zorunluluğu hissedilmemiştir.

KAYNAKÇA

- BAKKAR Nadia Ahmad, *Qualitative Aspects of Egyptian Social Studies Textbooks*. University of Illinois at Urbana-Champaign). *ProQuest Dissertations and Theses*, 138 p. 1985. <http://search.proquest.com/docview/303380810?accountid=12251>
- BIYIKLI Kemal, *Batı İşgalleri Karşısında Türkiye'nin Ortadoğu Politikaları – Atatürk Dönemi*, Gökkuşbu, İstanbul 2006.
- CEVİZLİ Nurettin, *Osmanlı Döneminde Arap Coğrafyasının Edebî ve Kültürel Yönden Geri Kalmışlığı İddiaları: Mısır Eyaleti örneği*, Birinci Ortadoğu Semineri, Fırat Üniversitesi Orta Doğu Araştırmaları Merkezi, Elazığ 2004.
- DEMİREL Özcan, *Öğretme Sanatı*, PegemA, Ankara 2006.
- ERGUN Mustafa, *Karşılaştırmalı Eğitim*, <http://www.egitim.aku.edu.tr/kegitim.pdf> (ET:25.04.2007).
- EVCİOĞLU Kemal, *Amerika Birleşik Devletlerinin Büyük Ortadoğu Projesi: Alfa-Kaos-Omega-Tapınak*, Umay Yay., İzmir 2005.
- FARE'A Hasan Mohammad, SAMER Mostafa Solayman, SA'AD Sayyed Mohammad al-Fajjal, MAMDOH Mohammad Redwab Khalel, HAJJACE Abdolqader Ahmad, *Derâsât al-Ejtema'iyya, al-Mavared wa'l-Shakhseyyât, al-Saff al-Sades, al-Fasl al-Derâse al-Awwal, Wuzarat al-Tarbeyya wa al-Ta'lem, al-Kahera 2007a*.
- FARE'A Hasan Mohammad, SAMER Mostafa Solayman, SA'AD Sayyed Mohammad al-Fajjal, MAMDOH Mohammad Redwab Khalel, HAJJACE Abdolqader Ahmad, *Derâsât al-Ejtema'iyya, al-Mavared wa'l-Shakhseyyât, al-Saff al-Sades, al-Fasl al-Derâse al-Sane, Wuzarat al-Tarbeyya wa al-Ta'lem, al-Kahera 2007b*.
- GÖKÇE, Orhan, *İçerik Analizi, Kuramsal ve Pratik Bilgiler*, Siyasal Kitabevi, İstanbul 2006.
- İNAL Kemal, *Eğitim ve İktidar, Ütopya*, Ankara 2006.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/8 Summer 2013

- KOLUKISA Enver Aydın, TOKCAN Halil, AKBABA Bülent, *İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı*, A Yayınları, Ankara 2006.
- KURŞUN Zekeriya, Uluslararası İlişkilerde Bir Araç Olarak Tarih Yazımı: Mısır Ders Kitaplarındaki Değişim Üzerine Tenkitçi Bir Yaklaşım, <http://www.ordaf.org.tr>, (ET:04.07.2010).
- MEB, İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6. Sınıf Öğretim Programı ve Kılavuzu. Ankara 2006.
- MEMİŞ Ekrem, Kaynayan Kazan Ortadoğu, Çizgi, Konya 2002.
- PINGEL Falk, Avrupa Evi: Ders Kitaplarında 20. Yüzyıl Avrupa'sı, Çev.: Nurettin Elhüseyni, Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul 2004.
- URL,1: Dünya Bülteni, <http://www.dunyabulteni.net>, (ET:25.04.20011).
- URL,2: Central Intelligence Agency, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/eg.html>, (ET:04.04.2013).
- UYSAL Ahmet. Ortadoğu'da Türkiye Algısı: Mısır Örneği, Stratejik Düşünce Enstitüsü, Ankara 2011.
- YILMAZ Ali ve OSMANOĞLU, Ahmed Emin. Mısır ders kitaplarında Türk imajı. *IV. Sosyal Bilimler Eğitimi Kongresi 7-9 Ekim 2009, İstanbul Bildiri Kitabı*, 2, 46-53, İstanbul 2009.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/8 Summer 2013

